דרך המלך — דרוש על האסיפה הגדולה

דרוש, על האסיפה הגדולה של "ועד העזרה להצלת הישיבות בפולין וליטא" אשר היתה בפה ווארשא בהשתתפות האדמורי"ם ורבנים מפולין וליטא, נשא מרן אדמו"ר הרה"צ שליט"א נשיא ישיבתינו הגדולה, מאמר אשר עשה רושם חזק על השומעים מחשיבתו הגדולה.

כאשר שאל משה רבינו את ד' מי אנכי כי אלך וכו' שח"ו אין אפשרות שהוא יגאל את ישראל מגלותם וצרותיהם, ענה ד' לו, כי אהי' עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את אלקים על ההר הזה, היינו שתקבלו את התורה, הנה האות הי' על מעשה ד', היינו ע"ז שהוא הוצרך להיות בטוח על שד' יהי' עמו וד' שלחו, ולמה לא אמר לו ד' את האות ג"כ ממעשה ד' וזה לך האות שאתן לכם התורה, רק על מעשה ד' נתן לו אות בפעולת ישראל מה שהם יעשו, אתם תעבדון, ותקבלו את התורה.

אבל התורה היא נצחית, ועל תמיד נתן לו האות הזה, כשיהיו ישראל ח"ו בצרה וידמה להם שח"ו רחקם ד' לגמרי מעל פניו ומקירות לבם צועקים אלי אלי למה עזבתני רחוק ממני ישועתי, סימן הזה יהי' בידכם אם אתם מתעוררים לתורה אז ד' עמכם, וההתעוררות אשר בלבבכם קול השכינה היא שמנהמת כיונה בנפשכם, ואומרת, ועתה גם עתה אם שמוע תשמעו בקולי, והייתם לי סגלה, כי אהי' עמכם תמיד וזה לך האות וכו' תעבדון את אלקים, דומה לכם שאין אתם שומעים את קול ד' אבל כאשר תעבדון את אלקים זה לך האות כי אהי' עמך ואנכי שלחתיך.

רבותיי עת צרה היא ליעקב, רבות הן הצרות עוד יותר מאשר אנו מרגישים אותם, אין אנו מרגישים אותם כ"כ כמו שהן מפני שכבר נתרגלנו בהם, כמו שאומרת הגמרא אין בשר המת שבחי מרגיש באזמל, פרש"י בשר שעלה מחמת מכה, למה אין מרגיש מפני שבמכה נצמח ובמכה הרגיל, ובלב קרוע ומורתח אנו קוראים אלי אלי למה עזבתני, אבל כאשר רואים את ההתעוררות של ועד הישיבות ואת התעמולה הגדולה שהתחיל ועד הישיבות לשם התורה ולומדי', זה לנו האות שד' אתנו וישועתנו קרובה לבוא, כי לא שהם קוראים ומדברים עתה, רק ד' יתברך קורא על ידיהם.

והנה באסיפה הנכבדה זו שנמצאים בה אדומורי"ם רבנים גבאים ועסקנים שהם מנהיגי ישראל וקברנטי הספינה, כדאי היא לשום לב ולעשות איזה חשבון הנפש מכל מצב העגום של ישראל עתה, אם האיש הפשוט די לו שיפשפש במעשים שלו בלבד, אבל בקברנטי הספינה נאמר ביונה, ויאמרו איש אל רעהו לכו ונפילה גורלות ונדע בשל מי הרעה הזאת. המלחים צריכים להסתכל גם בכל האנשים הנוסעים הנמצאים אתם ובמעשיהם ולמצא את האיש אשר מלפני ד' בורח והוא הגורם לרעה הזאת, אבל אנו עתה לדאבוננו אין צריכים כ"כ חפישה ובדיקה ע"ז. כי כאשר באים אל בתי המדרשים והשטיבלעך מקומות שקול התורה לא פסק מהם ועתה נחרבו, וכמעט אין בחור ואברך לומד בהם. וכשבאים בשבת אל הרחוב וחנויות יהודים פתוחים, כשבאים אל בתי ישראל איך נחרבו. טהרות וצניעות בנות ישראל נשחת. ובכלל כשמביטים על דור החדש איך בניו ובנותיו התרחקו מהתורה ואת אלקי ישראל עזבו ד"ל ואת כל איש ישראל העובד ד' עוד שנאו. כבר רואים בשל מי הרעה הזאת.

אבל האם בהם לבדם הפגם והקילקול ואנו נקיים. כל איש פרטי וכל דור פרטי טבעת הוא בשלשלת הזהב של ישראל, התורה נקראת פקודי ד'. כי ד' הפקידה אצלינו, זה אלפי שנה כל דור מקבלה מן הדור שקודמו ומוסר אותה להדור שלאחריו. והם שלשה החובות אשר על כל דור. לקבל לשמור ולמסור הלאה, והאם אנו נקיים אם אין אנו מוסרים אותה גם הלאה. האם אין גם בנו הפגם שאין אנו ממלאים את כל השלשה חובות שעלינו, האם ח"ו נפסקה בימינו השלשלת שנמשכת מן האבות ועד המשיח ח"ו, ואנו נקיים. כל אחד מצטדק לאמור ומה אעשה אני רוצה למוסרה רק שהם אינם רוצים לקבלה, אבל חקות העולם א"א למחוק ולכזב, חוק הוא שהחינוך מועיל, ואם אינו

מועיל לגמרי, מועיל הרבה. אפילו נער גרוע כשמחנכים אותו לטוב מיטיב. ולהיפך. וכו' ואיך נצטדק אנו אם עזבנו את החינוך כי אם לא עזבנוהו ולא זנחנוהו ובלב ונפש השתדלנו בו, לא הי' הדור החדש במצב הגדוע הזה. אם רצוננו למסור באמת, הרבה מהם היו מקבלים.

אבל חושב אני שרק שגיאה יש בנו בני דור הזה, שגיאה שלא עמדנו תיכף על השינוי שנעשה בהחינוך שלנו. עד המלחמה היינו מורגלים בחינוך קל. הבתי מדרשים והשטיבלעך היו מלאים לומדי תורה. וכל נער שיצא מהחדר לא הי' אביו צריך כ"כ לדאוג עליו, כי מעצמו נכנס אל הביהמ"ד והשטיבל ובין שאר לומדי תורה למד. ובין עובדי ד' התרגל. ואחר איזה שנים ראה האב לפניו בחור מופלג בתורה ויר"ש. לא כן עתה שבתי התורה רקנים. והאב שרוצה לחזק את בנו לתורה צריך עבודה קשה שכמעט גדולה מכחותיו. נשארו בניהם בלא תורה וריח יראת שמים ולעומת זה מנגדינו ומסטיננו פתחו בתי ספר חפשים חברות (פעראיינען) שדורשים לפניהם דברי נאוץ וגידוף. והאם חידוש הוא שרוח הכפירה ר"ל חיבל כ"כ את דור החדש ר"ל. לכן ישועת ישראל הן ברוחניות והן בגופניות תלוי בהישיבה, הישיבה תקבל את בניכם. ולאחר איזה שנים תשיבו אותם לכם מלאים בתורה ויר"ש.

כמה שהיו צריכים מלפנים להשתדל שגם הנערים שיוצאים מן החדר עוד ילמדו תורה, צריכים עתה יותר להתאמץ בזה, כי מלפנים הוצרכו שילמדו גם הלאה, כדי שיהי' בני תורה ולומדים ועתה נחוצים לזה כדי שיהיו יהודים, כי רואים שרובם ככלם שאינם לומדי תורה גם הלאה, יוצאים חוץ לשיטה ר"ל, גלוחי זקן מחללי שבת ר"ל וכו', לא שטועה אני לאמר שרק תלמידי הישיבה ישארו יהודים ולא יותר ובהם נסתפק, כי האם נאמר שדי כאשר בכל עיר רק הרב והשוחטים עם המשמש יהיו ישראלים וכל השאר לא, חשבו זאת, י' אלפים תלמידים שישנם כעת על בערך מליונים ישראל בלי ע"ה שבפולין וליטא אם רק הם ישארו ישראלים נאמנים אם ישפיקו יותר רק לרבנים ושוחטים שבכל עיר, את הכלל ישראל, את הקומה שלימה של ישראל אנו צריכים, כלם יהיו נאמנים לד' ולתורתו, אבל מקוים אנו שהתלמידים הם יקדישו גם את כל הדור. הם יחזקו אותם לתורה ועבודה, עובדא היא שהמשפחה אשר נשטפו בני' ח"ו בהכפירה, אם יצא אחד מהם לתורה הוא יציל את כל הבית, ואם את האחים הגדולים ממנו א"א לו להשיב עכ"פ הקטנים ממנו אינם סתם מד', חתן אחד בן תורה כאשר בא אל הבית יציל את כל הבית, שטיבל שיש בה עשרה בחורים בני תורה יצילו את שאר הבחורים בה, תלמידי הישיבות הם יצילו את כל הדור ואת כל ישראל, אבל דא עקא שרק י' אלפים תלמידים יש לנו, ודא עקא שגם מוספר המועט הזה לא התחזק כלו ממעות אנשי פולין רק עם המעות שבא מאמריקה, ועתה שנדבת אמריקה פסקה עומדות הישיבות להסגר ח"ו, וכל היהדות בפולין עומדת ח"ו בסכנה, והם יסוד ועמידת כל בית ישראל, ואיך אנו מתיחסים לאותו יסוד היהדות, לאותם בחורים חיל ישראל ששומרים את כל בית ישראל מאפיסה וכליון, כמה מעתים וסחופים הם, כמדומני אין עם אף האכזרים ביותר שאף המעונים בהם יתענו כ"כ כמו שומרי ישראל אלו, אין להם לאכל ולא לישן, לא מלביש ולא מנוח, אותו עם ישראל רחמנים בני רחמנים יתן לאותם גדולי ישראל שבעתיד להתענות כ"כ, כאשר רואה אני אותם בחורים מובחר ישראל ותפארתו כשהם מתיסרים כ"כ תמה אני למה אין קוראים אותם קדושים, כי הגמרא אומרת אלמלי נגדוהו וכו' הוה פולחין לצלמא מפני שהיסורים אשר בהוה התמידי עוד קשים יותר מן מסירת נפש בפעם אחת והמה התלמידים עומדים כ"כ בנסיון תמידי, והאין אלה קדושי ישראל לכן אין זאת אסיפה לבד רק כי המשפט לאלקים הוא, כל התורה וכל קדושת ישראל מחכים על המשפט שלכם אם כלכם תתנדבו לעבודה, אז מוצלים הם מן הכלי', ואם לאו הם בסכנה ח"ו.

לכן ממקום הזה אנו מדברים אל כל ישראל אשר במדינת פולין, מי לד' אלינו, חזקו ותמכו את ועד הישיבות בעבודתו עבודת הקודש, תנו, לא את נדבתכם בלבד רק גם את חובתכם לד' ולישראל, ולא בלבד שכ"א מכם יתן רק גם בעצמו אל חביריו ומכיריו יצעק, יהודים! מי אשר מאמין בד' יבנה ולא יהרס את בית ד'. כל היהדות עומדת באש, מהרו להצילו בעוד מועד, וד' יחיש לנו הישועה אמן.